

УДК 930.1-057.4:378.4(477.83-25)(092:093.2)

ЮРІЙ КИРИЧУК: ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ І НАУКОВІ ІНТЕРЕСИ ІСТОРИКА

Володимир КАЧМАР

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра новітньої історії України імені Михайла Грушевського,
вул. Університетська 1, 79000, Львів, Україна

У статті зосереджено увагу на постаті відомого історика, дослідника українського національно-визвольного руху 40–50-х рр. ХХ ст. Юрія Киричука. Зроблено спробу охарактеризувати внесок Ю. Киричука у розвиток історичної науки в Україні та Львівському університеті. Особливу увагу приділено роботі Ю. Киричука в Університеті, аналізу його наукового доробку упродовж цього періоду. Зокрема, у розвідці йдеться про життєвий шлях історика, його наукові дослідження і політичні зацікавлення. Відначено особливу роль Ю. Киричука у відтворенні цілісної картини національної боротьби українців у період Другої світової війни і післявоєнний період на етнічних українських землях, роль різних політичних сил і військових формацій у протистоянні радянському і нацистському тоталітарним режимам. У статті розкрито багатогранну участь Ю. Киричука у політичному житті регіону, зроблено спробу висвітлити його вклад у розвиток політичної думки і практичну участь у політичному житті. В основу розвідки покладено матеріали, що зберігаються в Архіві Львівського національного університету, а також спогади про історика його наставників і колег.

Ключові слова: Юрій Киричук, Львівський університет, ОУН, УПА, національно-визвольний рух.

У 2016 р. Юрію Анатолійовичу Киричуку виповнилося би 60 років. Однак, доля розпорядилася так, що він не дожив навіть до свого першого ювілею. Віддавши Львівському університету двадцять найкращих років свого життя, у віці 46-ти років він трагічно загинув. За винятком декількох публікацій¹. Постать дослідника, на жаль, не отримала належного вшанування серед історичної спільноти. Мета цієї розвідки полягає передусім у тому, аби бодай частково заповнити цю прогалину і віддати належне пам'яті нашого колеги.

Юрій Киричук народився 25 жовтня 1956 р. у місті Радивиліві (тоді – Червоноармійськ) Рівненської області² Сім'я Киричуків мешкала на вулиці Простій, пізніше – на вулиці Ватутіна (нині – провулок Івана Франка). Батько Анатолій Олександрович був електриком на комбінаті хлібопродуктів, згодом –

---

¹ Володимир Яшук, “Юрій Киричук: Став істориком за велінням серця,” *Радивіліє.info*, 17 жовтня 2016, доступ отримано 17 березня 2017, <https://www.radyvyliv.info/yurij-kirichuk-stav-istorikom-za-velinnyam-sercya.html>.

² Особова справа доцента Юрія Киричука, 1 жовтня 2002, Архів Львівського національного університету імені Івана Франка (далі Архів ЛНУ імені Івана Франка), ф. Р-119, оп. 3, спр. 7179, арк. 3.

начальником охорони. Мати Наталія Іванівна працювала бухгалтером у відділенні Держбанку, пізніше – у бухгалтерії районного відділу освіти.

Історія України захоплювала Юрка з раннього дитинства. Рідний брат Юрія, Ігор Киричук, головний спеціаліст відділу освіти Радивилівської районної державної адміністрації, згадував про ті часи: "... із задоволенням слухав розповіді своїх бабусь про пережите ними і їхніми родинами за часів Польщі, в роки війни. Взагалі у нас в сім'ї шанували українські традиції, мама була з Галичини, її батько за часів Польщі був в українській "Просвіті" на Перемишлянщині, за пропаганду національних ідей зазнав польської "паціфікації", яка передбачала не тільки недопущення до нормальної роботи, а й приниження, а то й тюремні тортури. Мамина мати Розалія часто згадувала про це. А батькова мати Ксенія була родом з Бугаївки, і, серед іншого, розповідала про воєнні дії в нашому краї, про українських повстанців і боротьбу проти них у повоєнні роки"³. Як бачимо, саме родина стала тим середовищем, в якому малий Юрко отримав перші знання про УПА.

Один із учителів Ю. Киричука у старших класах, історик-краєзнавець Юрій Григорович Арламовський, згадує про свого учня таке: "Запам'яталося мені перше знайомство з юнаком у січні 1972 року в районній бібліотеці, де я часто бував, працюючи інспектором шкіл у райвідділі освіти. Про захоплення Юрія історією знав від його матері, Наталії Іванівни, яка працювала бухгалтером райвно. Хлопець уже тоді цікавився неоднозначними подіями, які відбувалися в нашому краї в середині минулого століття, особливо в роки Другої світової війни. З вересня 1972 року я став працювати вчителем історії та суспільствознавства в школі № 1. Тепер ми вже зустрічалися з Юрієм на уроках в десятому класі. Для поглиблення знань із суспільних наук я пропонував випускникам уроки-семінари. Організатором і першим доповідачем завжди був Юрій. Однокласники з великою увагою слухали цікаві і змістовні розповіді товариша. Захоплювалися ерудицією учня і вчителі-історики з шкіл району на відкритому уроці з суспільствознавства"⁴.

Ю. Киричук завжди прагнув знати більше, ніж подає шкільна програма, мав свій погляд на факти. "Його цікавили події, що відбувалися на теренах рідного краю в роки Другої світової війни. Не задовольняли офіційні підручники. Він намагався дізнатися правду. Я йому порадив поспілкуватися з батьками, родичами на цю тему. На семінарах з історії в 10-му класі Юра завжди був головним доповідачем. Його чудовими, змістовними відповідями захоплювалися і однокласники, і вчителі-історики зі шкіл району"⁵.

³ Особова справа доцента Юрія Киричука, 1 жовтня 2002.

⁴ Юрій Арламовський, "Юрій Киричук: талановитий учень, відомий історик, активний громадський діяч," *Сурми Радзівілів*, 25 жовтня 2016, доступ отримано 17 березня 2017, <http://sygmu.com.ua/index.php/zhyttia/tsikavi-zustrichi/793-yuriy-kyrychuk-talanovytyu-uchen-vidomyu-istoryk-aktyvnyy-hromadskyu-diyach>.

⁵ Там само.

Закінчивши у 1973 р. міську школу № 1, Юрій вирішив вступати до Львівського державного університету імені Івана Франка. Серед розмаїття факультетів він обрав юридичний, куди, на той час, зараховували передусім членів партії, людей з досвідом, хлопців після війська, людей з “особливим зв’язками”. Іспит з української мови і літератури Ю. Киричук склав на четвірку, твір написав також на четвірку. З англійської мови отримав трійку, натомість історію склав на “відмінно”. Проте, через нижчі бали з інших предметів, не вступив. Майбутній декан історичного факультету Степан Арсентійович Макарчук порадив хлопцю подавати документи наступного року власне на історичний факультет. Ось як про це у своїх спогадах розповів Степан Арсентійович: “З Юрієм Анатолійовичем Киричуком, своїм першим захищеним аспірантом, уперше познайомився у 1973 р., й одразу запам’ятав його. Я тоді працював завідуючим кафедрою історії СРСР і за посадою виконував обов’язок голови предметної комісії з історії СРСР, іспит з якої здавали вступники на історичний, юридичний, філологічний, іноземних мов та, можливо, й інші факультети, чого вже докладно не пам’ятаю. До мене у кабінет зайшов доцент Микола Григорович Крикун і повідомив, що у нього здавав вступний іспит з історії СРСР абітурієнт юридичного факультету Юрій Киричук, якому він поставив “відмінно”, але через оцінки з інших дисциплін той абітурієнт усе одно не буде зарахований, адже йому не вистарчає одного бала. Микола Григорович просив мене затвердити відмінну оцінку Ю. Киричука (зауважу, що скріплювати відмінні оцінки абітурієнтів, або ж у випадку їхніх скарг на неправильно виставлені бали переекзаменовувати їх, входило до обов’язків голови предметної комісії). М. Крикун також звернув мою увагу, що, можливо, варто проагітувати Ю. Киричука (як дуже оригінального та перспективного абітурієнта), щоб наступного року він вступав на історичний факультет”⁶.

За словами С. Макарчука, Ю. Киричук вільно володів знаннями з історії, легко відповідав на запитання: “Я задав йому якесь запитання з програми історії СРСР за середню школу, й він легко відповів. Я задав друге запитання – й так само одержав чудову відповідь. Тоді я задав до десятка запитань, які вже виходили за рамки вимог до випускника середньої школи, і на всі з них отримав позитивні та ерудовані відповіді. Тож я порадив абітурієнту у 1974 р. вступати на історичний факультет. Він сказав, що так і зробить”⁷.

Якось у розмові з М. Крикуном ми згадали цей епізод з біографії Ю. Киричука. Донині професор зберігає у своїй пам’яті позитивні враження про Юрка, як абітурієнта. Більше того, М. Крикун свого часу був куратором групи, в якій навчався Ю. Киричук. Здібний, працьовитий, начитаний, таким запам’ятався куратору його студент. Микола Григорович відзначав ораторську майстерність у вступних Ю. Киричука. У той час проводилися перед парами так звані

---

⁶ Степан Макарчук, *Побачене, почуте, пережите: Мемуарні мініатюри*, відп. ред. Роман Тарнавський (Київ: Атіка, 2015), 205.

⁷ Там само.

політінформаційні години, на яких студенти виступали з аналізом політичних подій, що відбувалися в державі та світі. Студент Ю. Киричук відзначався, на погляд М. Крикуна, як один із найкращих доповідачів.

Після невдалої спроби стати студентом юридичного факультету, Ю. Киричук рік готувався до вступу на історичний, паралельно працюючи на фурнітурному заводі, і таки вступив. Навчання юнак закінчив з відзнакою у 1979 р. У серпні того ж року Ю. Киричука зарахували на посаду викладача-стажиста. На цій посаді випускник історичного факультету працював до жовтня 1980 р. Протягом наступного місяця він був зарахований на посаду лаборанта кафедри наукового комунізму. А в грудні 1980 р. вступив в аспірантуру при кафедрі історії СРСР, яку закінчив у грудні 1983 р.⁸

Та, мабуть, найкраще охарактеризував цей період у житті Ю. Киричука його науковий керівник – С. Макарчук: “У 1980 р. він вступив до аспірантури при кафедрі історії СРСР і мене призначили його керівником з написання кандидатської дисертації. При зауваженій широкій загальноісторичній ерудиції, яка давала Ю. Киричуку можливість наукового дослідження будь-якої рекомендованої теми, аспірант просив мене, щоб йому затвердили тему з історії українського національно-визвольного руху ХХ ст.”⁹. За словами С. Макарчука, у 1980 р. затвердити тему у такому відвертому формулюванні не було жодної можливості, тому він запропонував дещо іншу тему – “Реакційна діяльність українських буржуазних націоналістів на Західній Україні напередодні Другої світової війни (1934–1939)”. Відповідно така тема полегшувала аспіранту доступ до фондів, які мали грифи “для службового користування”, “таємно”, а часом і “цілком таємно”¹⁰.

Степан Арсентійович бачив, що в його аспіранта складалося власне розуміння причин, цілей та масштабів націоналістичного руху в Західній Україні у 1934–1939 рр. Водночас науковий керівник усвідомлював, що у своєму дослідженні дисертант не зможе дати якусь особливу чи відмінну від догматичної оцінку діяльності ОУН (зі зрозумілих причин). “Дослідницька праця Ю. Киричука над темою принесла йому суперечливі душевні переживання, а можливо й муки. З одного боку, було велике внутрішнє задоволення, що він значною мірою осягнув суть українського радикального руху за волю України; з іншого, – що йому, як автору дисертації, доведеться офіційно, на “науковому рівні” усе те заперечувати”, – згадував С. Макарчук¹¹.

Кандидатом історичних наук Ю. Киричук став 27 грудня 1983 р. Диплом отримав 23 січня 1984 р.¹² Після закінчення навчання в аспірантурі Ю. Киричука, як молодого спеціаліста, 31 грудня 1983 р. було зараховано на посаду асистента

⁸ Архів ЛНУ імені Івана Франка, ф. Р-119, оп. 3, спр. 7179, арк. 7.

⁹ Макарчук, *Побачене, почуте, пережите*, 205.

¹⁰ Там само.

¹¹ Там само, 206.

¹² Архів ЛНУ імені Івана Франка, ф. Р-119, оп. 3, спр. 7179, арк. 47.

кафедри історії УРСР, з місячним окладом 125 карбованців¹³. Упродовж 1983–1986 рр. Ю. Киричук підготував та читав лекційні курси “Історія УРСР період капіталізму”, “Історія УРСР період соціалізму” для студентів історичного факультету та курс “Історія УРСР” для студентів філологічного факультету. Для студентів-істориків він також читав спецкурс “Возз’єднання всіх західноукраїнських земель в єдиній Українській Радянській державі і соціалістичне будівництво в західних областях УРСР”. Ю. Киричук активно працював на підготовчому відділенні Університету, читаючи абітурієнтам курс “Історія СРСР”. За цей період опублікував чотири наукові статті, дві з них – з історії профспілкового руху. Працював над розділом до колективної монографії “Нариси історії робітників Львова”. Був відповідальним секретарем “Вісника Львівського університету. Серія історична”. Прочитав більше ста лекцій для працівників різних організацій Львівської області як позаштатний лектор Львівського обкому Компартії України.

Усі наступні роки свого життя Ю. Киричук віддав Львівському університету. 28 січня 1987 р. асистента Ю. Киричука було обрано по конкурсу на посаду доцента кафедри історії УРСР. З січня до червня 1989 р. він проходив стажування на кафедрі історії УРСР Київського державного університету ім. Т. Шевченка. 17 квітня 1990 р. рішенням Державного Комітету СРСР з народної освіти Ю. Киричуку присвоєно вчене звання доцента кафедри історії УРСР.

Юрій Анатолійович читав курс української історії ХХ ст. для студентів історичного та філологічного факультетів. Студентам полюбився передусім за те, що на перервах розповідав те, чого ще офіційно не дозволяли говорити з-за кафедри в аудиторії. Вже незабаром учений розробив і читав спецкурс “Історія ОУН” – чи не перший у вищих навчальних закладах України. Під керівництвом Ю. Киричука десятки студентів підготували і захистили дипломні роботи, аспіранти писали кандидатські дисертації.

С. Макарчук поважав свого учня і довіряв йому. Декілька разів упродовж своїх відряджень та відпусток тимчасово покладав обов’язки декана факультету на Ю. Киричука¹⁴. З лютого до травня 1991 р. Юрій Анатолійович, на час стажування професора С. Макарчука, виконував обов’язки завідувача кафедри історії та етнографії України¹⁵. З приходом на посаду декана Романа Шуста на історичному факультеті відбулися структурні зміни. Відтак Ю. Киричук з 1 червня 1995 р. був переведений на посаду доцента кафедри новітньої історії України.

З-під талановитого пера Ю. Киричука вийшли чотири монографії, більше сотні наукових та науково-популярних статей з історії українського визвольного руху ХХ ст. у різних науково-періодичних та серійних виданнях. Серед публікацій

¹³ Архів ЛНУ імені Івана Франка, ф. Р-119, оп. 3, спр. 7179, арк. 56.

¹⁴ Там само, арк. 10.

¹⁵ Там само, арк. 69.

відзначимо, зокрема, такі: “Діяльність профспілок України на завершальному етапі Великої Вітчизняної війни” (Вісник ЛДУ, 1985, вип. I), “Роль профспілок у розвитку винахідництва і раціоналізаторства в УРСР (1971–1980 рр.)” (Український історичний журнал, 1986, вип. 22)¹⁶, “Нарис історії УГС–УРП” (Республіканець, 1992, № 2–3), “Німецько-фашистська політика депортації в західних областях України” (Вісник ЛДУ. Серія історична, 1990)¹⁷, “Ставлення ОУН–УПА до депортацій українського і польського населення в 1944–1947 рр.” (Республіканець, 1993, № 4), “Українсько-польські відносини. Східна Галичина початку ХХ ст.” (Республіканець, 1993, № 6), “Взаємовідносини між ОУН–УПА і Армією Крайовою на Закерзонні у 1945–1947 рр.” (у співавторстві, Республіканець, 1995, № 1–2), “Історія УПА” (Українська думка. Орган Української Громади Великобританії, 1992), “Історичні причини повстання УПА. Значення її боротьби на два фронти” (Методичний посібник з гуманітарної підготовки для військовослужбовців, ПРИКВО, 1994)¹⁸.

Саме Ю. Киричук одним із перших в Україні почав досліджувати історію ОУН і УПА, дисидентського та правозахисного руху. До слова, видана 1991 р. його “Історія УПА” стала першим у незалежній Україні дослідженням українського Руху Опору часів Другої світової війни. Більше того, стаття про українсько-польський збройний конфлікт 1942–1943 рр. надрукована в газеті “Освіта” за 1998 р., за вказівкою Міністерства освіти України обговорювалась в усіх школах. Юрій Анатолійович, посилаючись на документи і свідчення очевидців трагедії, переконливо довів, що вояки польської Армії Крайової почали вбивати українців у Закерзонні і на Холмщині ще взимку 1942–1943 рр.

Ю. Киричук брав участь у десятках наукових конференцій та семінарів, зокрема, за кордоном (Польща, Молдова), підтримував приятельські стосунки з відомими львівськими політиками. С. Макарчук, даючи характеристику своєму учневі, згадує: “Водночас Ю. Киричук продовжував наукову діяльність, досліджуючи український визвольний рух років Другої світової війни. На теренах України він, фактично, став першим автором, який написав низку праць з історії Української Повстанської Армії, зокрема, окремі книжки “Історія УПА” (Тернопіль, 1991), “Армія без держави” (Львів, 1993), брошуру “Тарас Бульба-Боровець: його друзі і вороги” (Львів, 1997). Звичайно, вони мали скоріше популярний характер, і були викликані бажанням якнайшвидше донести до широкого загалу доти заборонену правду про покоління борців за національну державність у часи Другої світової війни й у післявоєнні 40-ві та 50-ті роки, десятки тисяч з яких, натхненні величною ідеєю національного визволення України, загинули в нерівній боротьбі”¹⁹.

¹⁶ Архів ЛНУ імені Івана Франка, ф. Р-119, оп. 3, спр. 7179, арк. 16.

¹⁷ Там само, арк. 75.

¹⁸ Там само, арк. 84–85.

¹⁹ Макарчук, *Побачене, почуте, пережите*, 207.

Монографію “Український національний рух 40–50-х рр. XX століття: ідеологія і практика” Ю. Киричук готував як докторську дисертацію, захист якої попередньо планували на початок 2003 р. Зібрані матеріали, завдяки дружині Лесі (теж історикові за освітою), були видані окремою книгою в 2003 р. у Львові. На наш погляд, це найоб’єктивніше видання, яке торкалось цього періоду історії, адже радянська література лише ганьбила УПА, а нові видання, які з’явилися після характеризованої монографії, грішили гіперболізацією ролі повстанців, не добачаючи у їхніх діях жодних огріхів. Він же осмислив факти зважено, об’єктивно, як і годиться історик.

Монографія відтворила цілісну картину національної боротьби українців періоду Другої світової війни і післявоєнного часу на етнічних українських землях, на яких діяли українські національні партії і рухи. Автор з’ясував причини орієнтації українських сил на Німеччину на початковому етапі війни, водночас проаналізував мотиви відходу значної частини українських політиків від співпраці з гітлерівцями. Продемонстрував процес формування Української Повстанської Армії, боротьбу її представників проти німецьких окупантів, польських військових загонів, радянської влади. Висвітлив форми й методи боротьби комуністичної карально-репресивної машини проти бандерівського Руху Опору в західному регіоні України. Охарактеризував під кутом багатовимірності взаємини між українськими партіями в еміграції та діаспорі в післявоєнну добу, перебіг їх антикомуністичного спротиву²⁰.

Більшість наукових розвідок Ю. Киричука здобула заслужене визнання. Доказом цього є численні позитивні рецензії в українських і зарубіжних виданнях²¹. Його стаття про діяльність ОУН і УПА є у “Довіднику з історії України”, виданому Інститутом історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка та Київським видавництвом “Генеза” у 2001 р. Як відзначає у своїх спогадах С. Макарчук: “Суттєвою рисою усього написаного Ю. Киричуком була органічна присутність у ньому не лише багатой історичної інформації, але й душевного болю автора за помилки організаторів руху, за криваві взаємні прорахунки між його течіями, за фатальні промахи у виборі стратегічних союзників і тактики боротьби на окремих історичних етапах. Автор не поставив крапки над “і” в оцінці кривавих сутичок між військовиками ОУН бандерівського крила та Повстанською армією УНРівської традиції Тараса Бульби-Боровця, в оцінці вибору методів і тактики боротьби з радянським режимом в умовах переходу через західні області України радянсько-німецького фронту. Він не дав також відповіді на болюче історичне питання, чи ціннішим є вписаний в українську історію героїзм сотень тисяч юнаків і дівчат молодого

---

²⁰ Юрій Киричук, “ОУН і УПА у загальносвітовому контексті: паралелі, порівняння, аналогії, уроки,” *Українська Повстанська Армія у боротьбі проти тоталітарних режимів*, голова редколегії Ярослав Ісаєвич, упоряд., відп. ред. Юрій Сливка (Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, 2004), 32–50.

покоління 40–50-х років ХХ ст., які майже поголовно полягли у боротьбі з радянським режимом, а чи дорожчим з точки зору блага нації могло б стати, нехай навіть і засобом політичного лавірування, збереження життів того численного національно свідомого покоління”²².

У 1989 р. Ю. Киричук організував на історичному факультеті осередок Товариства української мови імені Тараса Шевченка. Особливо пам’ятним для мене став мітинг 17 вересня 1989 р. біля Університету, присвячений 50-річчю походу Червоної армії на Західну Україну. У рамках заходу виступав Ю. Киричук. Вже при одній лише згадці його прізвища залунали оплески. Юрко був активним учасником акції на стадіоні “Україна”, присвяченій Листопадовому зриву 1918 р.

Ю. Киричук був відомим громадським діячем, займаючись культурно-просвітницькою роботою серед молоді. У 1990 р. Юрій Анатолійович став членом Української республіканської партії, увійшов до складу її керівного органу. Саме йому належить перше дослідження-хроніка про УРП, яке з’явилося друком у 1991–1993 рр. У 1993–1998 рр. Ю. Киричук був головним редактором теоретичного журналу УРП “Республіканець”. Відзначився історик також тим, що брав активну участь у всіх виборчих кампаніях до законодавчих і представницьких органів влади від УРП. “Від самого початку горбачовської перебудови Ю. Киричук одразу опинився у числі тих, хто намагався прискорити смертельні конвульсії радянської системи. Він вступив до Української Республіканської партії, брав участь у масовій політичній національній роботі серед студентської та робітничої молоді”, – згадував С. Макарчук²³.

Серед зацікавлень Ю. Киричука завжди була політика. Фактично першим із викладачів вищих навчальних закладів він написав заяву про вступ до Комітету “За правду!” “Киричук міг навчити не лише своєму предмету – історії України ХХ століття (я не знаю, чи є у Львові лектор, який це може зробити краще за Киричука) – він міг навчити принциповості і громадянській свідомості, що для студентства є дуже важливим”, – писав Кость Бондаренко. За його словами, Ю. Киричук “міг годинами розповідати захоплюючі історії про терористів-народовольців, про політичні партії Росії початку століття, про Махна, а ще більше – про український національно-визвольний рух в ХХ столітті”. К. Бондаренко із захопленням стверджує, що ерудиція Юрія Анатолійовича просто вражала, адже він міг цитувати з пам’яті документи²⁴.

Ю. Киричук двічі спробував себе як кандидат у народні депутати (1994, 1998). Вибори до Верховної Ради України у 1994 р. запам’яталися автору статті на все життя. Я тоді працював завідувачем Музею історії Львівського університету.

²¹ Юрій Киричук, *Український національний рух 40–50-х років ХХ століття: ідеологія та практика* (Львів: Добра справа, 2003).

²² Макарчук, *Побачене, почуте, пережите*, 207.

²³ Там само.

²⁴ Кость Бондаренко, “Завершення епосу,” *Поступ*, 2001, № 81.

Якось у музей зайшов Юрій Анатолійович. У ті часи він часто заходив до мене. За кавою ми обговорювали мою тему дисертації, дискутували про політику, обговорювали різноманітні життєві ситуації. Тоді при музеї була кімната з фондами, і на прохання Ю. Киричука, я його туди час від часу пускав для занять репетиторством з історії України. Тоді ж до цієї справи він залучив і мене. Тим самим, у складний період безгрошів'я дав мені можливість виживати, за що я йому вдячний на все життя.

Одного разу Юрій Анатолійович зайшов як завжди. Однак, одразу завів розмову про містечко Рудки, де я народився та виріс, та й загалом про Самбірський район. Збагнувши з розмови зі мною, що я не забуваю батьківський край, запропонував стати його довіреною особою, як кандидата в народні депутати України по виборчому округу № 268. Я погодився.

Команда у нас була хоч і кількісно невелика, натомість активна і дійова: студент-історик Сашко Целуйко, студент факультету журналістики Ігор Балинський і ми з Юрком. Отримавши 10 лютого 1994 р. посвідчення довіреної особи, я приступив до роботи. Зранку ми зустрічалися в Університеті, узгоджували маршрут і поїхали їхали у штаб Республіканської партії за агітаційними матеріалами. Учотирьох вантажили у багажник автівки агітки та журнал “Республіканець” і вирушали на Самбірщину. Про те, як ми відчайдушно працювали – пропускаю. Головне, яким у моїй пам’яті залишився Юрій Киричук, як кандидат у депутати – порядний, чесний, наполегливий, працьовитий, невтомний лектор, політик-романтик. Скажете, таких депутатів в Україні немає. Мабуть, тому він депутатом і не став. Згадав, як я пропонував йому організувати зустрічі зі священниками, аби домовитися з ними за добре слово, – відмовився категорично, адже “не можна маніпулювати людьми через церкву, не годиться святе з грішним плутати”. Саме такою була його відповідь.

Працівники шкіл, лікарень, заводів, де виступав Ю. Киричук, із величезним зацікавленням слухали насичені та водночас емоційні виступи кандидата. Претендентів на депутатський мандат у цьому окрузі було 21 особа. Ми посіли п’яте місце. Юрій Анатолійович важко переживав нашу поразку, але намагався не показувати свого розчарування. Він усіяко заспокоював мене і хлопців, промовляючи, що ми зробили все від нас залежне, проте обставини виявилися сильнішими за наші зусилля. Упевнений, якби нам тоді пощастило, Юрко і досі був би серед нас.

Постановою Центральної виборчої комісії № 68 від 18 грудня 1997 р. було затверджено список кандидатів у народні депутати України для участі у виборах у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі від виборчого блоку партій “Національний фронт” (Конгрес українських націоналістів, Українська консервативна республіканська партія, Українська республіканська партія). 164-е місце у списку виборчого блоку належало власне доцентіві кафедри новітньої історії Львівського державного університету імені Івана Франка Киричуку Юрію Анатолійовичу. Серед інших у списку також були

загальновідомі постаті: Левко Лук'яненко, Ярослава Стецько, Степан Хмара, Іван Білас, Василь Шкляр²⁵. Незалежно від результатів голосування, він завжди з оптимізмом зазначав: “Про нас дізналися, і нас поважатимуть. Наступного разу успіх буде за нами”.

Ю. Киричук, будучи знаним публіцистом, став автором низки програм на львівському радіо і учасником численних телепрограм на теми історичного минулого українського народу та актуальних проблем сьогодення. Поза тим історик писав “Історичні справки” – невеличкі оповідання з історії українського козацтва, які публікували у пресі. С. Макарчук, повертаючись думками у ті роки, відзначав: “Згадуючи повсякденний образ того свого “офіційного” учня уже з 90-х – початку 2000-х років, мене не полишає якийсь ніби безконечний, щоденний у ньому сум, викликаний, можливо, думками про тисячі тих самовідданих борців за волю України, життя яких він вивчав, а багатьох з них я добре знав, пам'ятаючи, як вони полягли в бою. Але думаю також і про таємниці людського передчуття своєї долі, доброї чи злої, оптимістичної перспективи життя чи наближення смерті. Хоча в основі мій світогляд матеріалістичний, але допускаю, що витворені мільярдами матеріальних людей духовні знання, помисли і мрії уже якимось чином виокремилися й згурмувалися у відносно самостійну духовну сутність (субстанцію), що усвідомлює не лише своє минуле, але й заглядає у майбутнє. Не виключено, що свідомість індивідуумів (можливо, лише окремих з них) є наближеною до тієї всесвітньої сутності”²⁶.

Незважаючи на тотальну зайнятість, Юрко часто навідувався до матері у рідний Радивилів (батько помер у 1990 р.), зустрічався з колишніми однокласниками.

1 жовтня 2002 р. дорогою на республіканську конференцію “Про діяльність УПА в Західній Україні в роки Другої світової війни”, Юрій Анатолійович трагічно загинув, потрапивши під колеса автомобіля. Його могила знаходиться на Личаківському цвинтарі у Львові.

Ю. Киричук не встиг реалізувати запланованого, однак того, що він зробив, уже достатньо, щоб його добре ім'я увійшло в історію української науки. “Звичайно, Юрій Киричук залишив після себе цінний науковий доробок про український визвольний рух, але більше зробити не судилося”²⁷.

---

²⁵ Про реєстрацію списку кандидатів у народні депутати України від виборчого блоку “Національний фронт”, утвореного Конгресом українських націоналістів, Українською консервативною республіканською партією та Українською республіканською партією у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі по виборах народних депутатів України 29 березня 1998 р. докладніше див.: Постанова Центральної виборчої комісії від 18 грудня 1997 р. № 68, *Верховна Рада України*, доступ отримано 17 березня 2018, <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0068359-97>.

²⁶ Макарчук, *Побачене, почуте, пережите*, 208.

²⁷ Там само, 209.

**YURIY KYRYCHUK:
LIFE AND SCIENTIFIC INTERESTS OF HISTORIAN**

Volodymyr KACHMAR

The Ivan Franko National University of Lviv,
the Mykhailo Hrushevskiy Chair of Contemporary History of Ukraine,
1 Universytetska str., 79000, Lviv, Ukraine

The article presents deep insight into the biography of Yuriy Kyrychuk as a well-known Ukrainian historian, the researcher of the Ukrainian Insurgent Army in the period of the 1920s – 1950s and Ukrainian national movement of the 1940s – 1950s. The article also focuses on Yuriy Kyrychuk's researches and political interests.

In 1974 Yuriy Kyrychuk entered Lviv University. Having graduated from the University with honors he started his postgraduate studies in 1980. Yuriy Kyrychuk was doing his research under the supervision of Stepan Marchuk at the Department of the History of the USSR. On December 27, 1983 at the age of 27 he presented his thesis and received the PhD degree. Yuriy Kyrychuk dedicated twenty years of his creative life to Ivan Franko National University of Lviv. He started his career as a lecturer then he was promoted to the Docent of the Department of the Contemporary History of Ukraine.

Yuriy Kyrychuk published four monographs and more than a hundred of scientific and popular scientific articles on the history of Ukrainian liberation movement in the 20th century. He was one of the first in Ukraine to research the history of the Organization of Ukrainian Nationalists, the Ukrainian Insurgent Army and dissidents and human rights movement. His monograph "Ukrainian National Movement of the 1940s – 1950s: Ideology and Practice" was prepared to be presented as a Doctoral thesis. The presentation was scheduled on the beginning of 2003. The aforementioned monograph shows the holistic picture of Ukrainians' national struggle during WWII and postwar period on Ukrainian ethnic territories when Ukrainian national parties and movements were very active. Yuriy Kyrychuk also researched reasons why Ukrainian politicians were at first oriented to Germany at the beginning of WWII as well as their motives to break their collaboration with the Hitlerites. He described the process of shaping the Ukrainian Insurgent Army and focused on the struggle against Nazi occupants, Polish armed forces as well as Soviet regime. In his research Yuriy Kyrychuk highlighted forms and methods of communist punitive and repressive practices against Banderites' resistance movement in the Western region of Ukraine. In 2003 the collected materials were published as a separate book by Yuriy Kyrychuk's wife Lessia, who has a degree in History.

Yuriy Kyrychuk was always interested in politics. In 1994 and 1998 he participated in the election as a candidate for the People's Deputy.

Unfortunately on October 1, 2002 at the age of 46 Yuriy Kyrychuk tragically died. On his way to the conference dedicated to the activity of the Ukrainian Insurgent Army in Western Ukraine during WWII he got hit by a car. Yuriy Kyrychuk was buried at Lychakiv Cemetery in Lviv.

Key words: Yuriy Kyrychuk, Ivan Franko State University of Lviv, OUN, the Ukrainian Insurgent Army, national liberation movement.

REFERENCES

- Yashchuk, Volodymyr. "Yurii Kyrychuk: Stav istorykom za velinniam sertsia." *Radyviliv.info*. 17 zhovtnia 2016. Dostup otrymano 17 bereznia 2017. <https://www.radyviliv.info/yurij-kirichuk-stav-istorikom-za-velinnyam-sercya.html>. (in Ukrainian).
- Bondarenko, Kost. "Zavershennia eposu." *Postup*, 2001, 1 81. (in Ukrainian).
- Osobova sprava dotsenta Yurii Kyrychuka. 1 zhovtnia 2002. Arkhiv Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka. Fond R-119, opys 3, sprava 7179. (in Ukrainian).

- Postanova Tsentralnoi vyborchoi komisii vid 18 hrudnia 1997 r. ¹ 68. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Dostup otrymano 17 bereznia 2018. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0068359-97>. (in Ukrainian).
- Makarchuk, Stepan. *Pobachene, pochute, Perezhyte: Memuarni miniatiury*. Vidp. red. Roman Tarnavskiy. Kyiv: Atika, 2015. (in Ukrainian).
- Arlamovskiy, Yuriy. "Yuriy Kyrychuk: talanovyty uchen, vidomyi istoryk, aktyvnyi hromadskiy diiach." *Surmy Radziviliv*. 25 zhovtnia 2016. Dostup otrymano 17 bereznia 2017. <http://syrmu.com.ua/index.php/zhyttia/tsikavi-zustrichi/793-yuriy-kyrychuk-talanovytyy-uchen-vidomyy-istoryk-aktyvnyy-hromadskyy-diyach>. (in Ukrainian).
- Kyrychuk, Yuriy. "OUN i UPA u zahalnosvitovomu konteksti: paraleli, porivniannia, analohii, uroky." *Ukrainska Povstanska Armia u borotbi proty totalitarnykh rezhymiv*. Holova redkolehii Yaroslav Isayevych, uporiad., vidp. red. Yuriy Slyvka. Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy, 2004. 32–50. (in Ukrainian).
- Kyrychuk, Yuriy. *Ukrainskyi natsionalnyi rukh 40–50-kh rokiv XX stolittia: ideolohiia ta praktyka*. Lviv: Dobra sprava, 2003. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редколегії: 15 вересня 2017 р.

Прийнята до друку: 19 грудня 2017 р.